



Länsstyrelsen
Västmanlands län



Bevarandeplan för Natura 2000-området

Nötmyran

Områdeskod: SE0250098

Areal: 394,9 ha

Kommun: Sala

Lägesbeskrivning: Strax öster om Västerfärnebo

Ägandeförhållanden: Privat och statligt

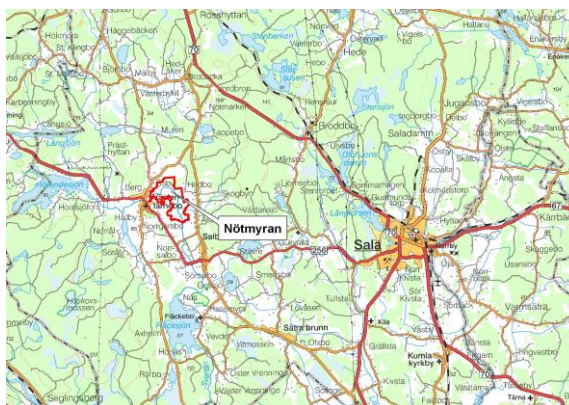
Områdestyp: Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet 1997 och fågeldirektivet 1996

Ingående naturtyper:

mindre vattendrag (3260), fuktängar (6410), trädklädd betesmark (9070)

Ingående arter: brushane, dubbelbeckasin, grönbena, kornknarr, sångsvan, trana.

Nuvarande skyddsform utöver Natura 2000: Samrådsområde med samrådsplikt för vissa verksamheter. Området omfattas till största delen av EU:s miljöersättningar.



© Bakgrundskartor Lantmäteriet, dnr 106-2004/188

Innehåll

1	Vad är Natura 2000?	3
1.1	Bevarandeplan	3
1.2	Tillståndsplikt och samråd.....	3
1.3	Exempel på annan lagstiftning för området.....	4
2	Beskrivning av områdets bevarandevärden	4
2.1	Områdesbeskrivning	4
2.2	Bevarandesyfte	5
2.3	Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet.....	5
2.4	Ingående arter enligt fågeldirektivet.....	6
2.5	Definition av naturtyper samt bevarandemål.....	6
2.5.1	Mindre vattendrag (3260)	6
2.5.2	Trädklädd betesmark (9070)	8
2.5.3	Fuktängar (6410).....	9
2.6	Exempel på hot mot naturtyperna.....	10
2.7	Arternas ekologiska krav och bevarandemål	11
2.7.1	Brushane (<i>Philomachus pugnax</i>) & Grönbena (<i>Tringa glareola</i>)...	11
2.7.2	Dubbelbeckasin (<i>Gallinago media</i>).....	12
2.7.3	Kornknarr (<i>Crex crex</i>).....	12
2.7.5	Sångsvan (<i>Cygnus cygnus</i>).....	13
2.7.6	Trana (<i>Grus grus</i>).....	14
2.8	Exempel på hot mot arterna.....	14
2.9	Bedömt bevarandetillstånd	15
3	Bevarandeåtgärder	15
4	Uppföljning	17
5	Förankring av bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta	17
6	Referenser	17

1 Vad är Natura 2000?

Länderna inom EU samarbetar för att bevara det europeiska växt- och djurlivet för framtida generationer, genom att bygga upp ett s.k. *ekologiskt nätverk* av naturområden som kallas Natura 2000. Arbetet grundas på två EU-direktiv, *fågeldirektivet* och *art- och habitatdirektivet*. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU-direktiven bestämda naturtyper och arter.

1.1 Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning (17 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.). Detta görs i en särskild bevarandeplan. I planen ska finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets naturtyper och arter samt behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. Informationen i bevarandeplanen ska underlätta tillståndsprövningar enligt miljöbalken samt utgöra ett stöd för förvaltningen av området. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. beslut om naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap, vilket för det enskilda området kan skilja sig något från vad som är beslutat av regeringen. Länsstyrelsen har för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man från de faktiskt förekommande naturtyperna och arterna, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar i området ändras.

1.2 Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs, enligt 7 kap 28 a § miljöbalken, tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Även *verksamheter eller åtgärder utanför ett Natura 2000-område omfattas av tillståndsplikt, om de på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området*. Så kan t.ex. byggnation av väg eller hus, avverkningar i eller i omedelbar närhet av ett Natura 2000-område samt alla åtgärder som kan påverka hydrologin i området, vara tillståndspliktiga. Eftersom det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka miljön i ett område, bör man samråda med Länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig

om en skogsbruksåtgärd ska man i stället samråda med Skogsstyrelsen innan åtgärden påbörjas.

Tillstånd krävs inte för skötsel- eller förvaltningsåtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området, eller för verksamheter som påbörjats före och pågick den 1 juli 2001. Förändringar av sådana verksamheter kan däremot vara tillståndspliktiga.

Om ett nekat tillstånd innebär att pågående markanvändning avsevärt försvåras, har verksamhetsutövaren rätt till ersättning.

1.3 Exempel på annan lagstiftning för området

Natura 2000-området Nötmyran berörs även av annan lagstiftning. Här nedan listas några regelverk inom natur och miljö, som styr vad man får göra i området.

- Området är samrådsområde enligt förordningen (1998:904) om tänker och anmälan för samråd.
- Delar av objektet berörs av strandskydd, som omfattar land- och vattenområdet intill 100/300 m (insjöar) resp. 25 m (vattendrag) från strandlinjen (7 kap 13-18 § miljöbalken).
- Det råder förbud mot markavvattning i Svartåområdet (11 kap miljöbalken).
- Det krävs tillstånd för att sätta ut fisk i sjöar enligt 2 kap 16 § förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.
- Samtliga fåglar är skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen (2007:845), vilket innebär att det är förbjudet att fånga eller döda fåglar, störa fåglar, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, och förstöra eller samla in ägg. Det är även förbjudet att skada eller förstöra fåglarnas fortplantningsområden eller viloplatser.
- Enligt terrängkörningslagen (1975:1313) är körning i terräng med motorfordon för annat ändamål än jord- eller skogsbruk förbjuden på barmark, samt på snötäckt mark om det inte är uppenbart att körningen kan ske utan risk för skada på skogen eller marken.

2 Beskrivning av områdets bevarandevärden

2.1 Områdesbeskrivning

Natura 2000-området utgörs av en av landets största sammanhängande och hävdade våtängar tillhörande byarna Islingby, Ösby och Hedbo. Här har det sedan en lång tid tillbaka bedrivits ett omfattande sidvallsängsbruk och hävdkontinuiteten har, med undantag för en kortare period vid mitten av 1980-talet, i princip varit obruten på större delen av området. Idag hävdas över 300 ha fuktängar i området genom årlig slåtter eller bete, men slåttern står för den största delen av hävden. Delar av området har tidigare varit igenvuxna med ung

björksumpskog p.g.a. bristande hävd, men stora delar är nu under restaurering och håller på att utvecklas till fuktängar igen.

Svartån rinner genom området och bitvis finns en välutvecklad meandring. Området översvämmas till stor del normala vårar då nivån i Svartån stiger. Detta ger tillsammans med den kontinuerliga slåttern förutsättningar för en speciell flora och inte minst goda rast- och häckförutsättningar för många fågelarter. Varje år under vårflyttningen rastar stora mängder änder, gäss och vadare på de översvämmade markerna.

I området står ett flertal ängslador kvar som ger området en speciell karaktär och som vittnar om forna tider då gräset slogs med lie och lades i ladorna. Sedan hämtades det med slåde under vintern. Flera av ladorna har på senare tid restaurerats med hjälp av medel från riksantikvarieämbetet. Smäcken kallas den broövergång som byggdes över svartån för att binda ihop kyrkstigen mellan Hedbo och Västerfärnebo kyrka.

2.2 Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s art- och habitatdirektiv eller fågeldirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området och som ingår i dessa direktiv.

Prioriterade bevarandevärden

Vid målkonflikter ska naturvärden knutna till områdets hävdpräglade fuktängar prioriteras före övriga naturvärden.

Motivering

Till Nötmyrans hävdade strandängar kan knytas en mångfald av häckande, rastande och födosökande fåglar samt ett rikt insektsliv. Även en välutvecklad kärlväxtflora präglad av bete/slåtter finns. Dessa naturvärden är i hög grad beroende av en kontinuerlig hävd i form av bete/slåtter.

Prioriterade bevarandeåtgärder

För att säkerställa att den utpekade Natura 2000-naturtypen och arterna bevaras är det nödvändigt att naturvårdande skötselåtgärder i form av bete/slåtter genomförs årligen.

2.3 Ingående naturtyper enligt art- och habitatdirektivet

Tabell 1. Naturtyper enligt art- och habitatdirektivet (fullständigt namn på naturtypen anges inom parentes) som förekommer i området, deras areella utbredning (areal enligt

regeringsbeslut inom parentes) samt bevarandetillstånd. Naturtypernas ungefärliga utbredning framgår av kartbilagan.

Kod	Naturtyp	Areal (ha)	Bevarandetillstånd
6410	Fuktängar (Fuktängar med blååtäl eller starr)	351,3 (351,5)	Gynnsam
9070	Trädklädd betesmark	0,8	Gynnsam
3260	Mindre vattendrag	8,5	Ogynnsam

* = Prioriterad naturtyp

2.4 Ingående arter enligt fågeldirektivet

Tabell 2. De fågelarter enligt bilaga 1 i fågeldirektivet (markerade med *) som förekommer i området, övriga våtmarksfåglar som skyddas enligt fågeldirektivet samt arternas bevarandetillstånd.

Kod	Art	Bevarandetillstånd
A151	Brushane	Osäker
A154	Dubbelbeckasin	Gynnsam
A166	Grönbena	Osäker
A122	*Kornknarr	Osäker
A160	Storspov	Gynnsam
A038	Sångsvan	Gynnsam
A127	Trana	Gynnsam

2.5 Definition av naturtyper samt bevarandemål

2.5.1 Mindre vattendrag (3260)

Definition av naturtyp

Små till medelstora naturliga vattendrag eller delar av vattendrag i flacka landskap samt i skogs och bergslandskap. Naturliga vattenståndsvariationer och skiftande vattendynamik skapar en variation av strandmiljöer och bottnar med förutsättningar för hög biologisk mångfald. Vattendragen har en vegetation med inslag av flytblads, undervattensväxter och/eller akvatiska mossor.

Naturtypen kan delas upp i två undergrupper, en ”flytbladstyp” och en ”mosstyp”. ”Flytbladstypen” utgör hela eller delar av vattendrag i jordbrukslandskap eller andra flacka delar av avrinningsområdet. Dessa vattendrag är mer eller mindre lugnflytande, relativt öppna (solbelysta) och har ofta ett relativt näringsrikt sediment. ”Mosstypen” utgör naturliga vattendrag med förekomst av olika arter vattenmossa (t ex *Fontinalis* spp) och annan karaktäristisk vegetation. Även dessa vattendrag kan i delar vara öppna och solbelysta, men har generellt mer strömmande vatten och steniga bottnar.

Naturtypen omfattar vattendrag av strömordning mindre än 4 och/eller en årsmedelvattenföring lägre än 20 m³/s. Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen.

Vattendragen inom naturtypen bör ej vara avsevärt påverkad av eutrofiering eller försurning. Den fysiska påverkan i huvuddelen av vattendragets sträckning bör, för att klassas som naturtyp, vara begränsad.

Beskrivning av naturtypen i området

Uppströms om N2000-området, Nötmyran, avrinner Svartåns vatten ut ur Hörendesjön och nedströms genom ett jordbruksdominerat och mycket flackt landskap. När Svartån når Nötmyran har vattenhastigheten avtagit och blivit lugnflytande eller helt stillastående. Den här delen av Svartån har vattenfluktuationer som regelbundet leder till att fuktängar översvämmas i samband med högflödessituationer. Detta gynnar bland annat många fåglar som är knutna till naturtypen.

Inom Nötmyran är Svartån cirka 10 m bred och lugntflytande. Vattendjupet är i genomsnitt 2 meter. Bottensubstratet består till övervägande del av mjuka bottnar av lera som är överlagrade med fint och grovt organiskt material. Vanligt förekommande vattenväxter är t ex gul näckros, löktåg, starr, gäddnate, jättegröe och igelknopp.

Närområdet längs Svartåns fåra karakteriseras av att vara öppet och solbelyst. Delar av fåran är påverkad av människan genom rensning. Vattenståndet i Nötmyran regleras genom uppströms belägna damm i Hörendesjöns utlopp.

Svartåns fåra är en vattenförekomst inom vattenförvaltningsarbetet. Den ekologiska statusen i vattenförekomsten, som kallas Svartån: mellan Fläcksjön och mynningen av Prästhytteån, har bedömts som måttlig. Det är bedömning av näringsämnen som ger denna bedömning¹.

Nötmyrans vatten är påtagligt påverkad ifrån en allt för hög tillförsel av näringsämnen, vilken lett till att vattendraget är klassad som övergött. Bedömningen baserar sig på undersökningar totalfosfor då de uppmätta halterna ligger kring 60 µg totalfosfor/l.

Bevarandemål för naturtypen

Vattendraget har en opåverkad flödesdynamik. Svartåns vattenfluktuationer översvämmar de omgivande strandängarna regelbundet. Vattendragets sträckning är i stort sett naturlig och är inte negativt påverkad av rensning eller dikning. Bottensubstratet är inte onaturligt igenslammat. De arter som återfinns i vattendraget hör naturligt till miljön.

Skötselåtgärder för naturtypen

Skötselbehov saknas.

¹ <http://viss.lansstyrelsen.se>

2.5.2 Trädklädd betesmark (9070)

Definition av naturtyp

Naturtypen förekommer på fastmark och är torr-blöt och näringsfattig-näringsrik. Träd- och buskskiktets krontäckningsgrad är 30-100% och utgörs av inhemska trädslag. Naturtypen inkluderar betade trädklädda hagmarker och betad skog.

Naturtypen ska ha en lång hävdkontinuitet så väl som trädkontinuitet och inslag av gamla träd ska finnas. Bete förekommer normalt i naturtypen.

Området ska hysa en från naturvårdssynpunkt värdefull artstock knuten till betespåverkan i fältskiktet och/eller till solbelysta hagmarksträd. Värden knutna till beteshävd finns kvar.

Artsammansättningen varierar beroende på geografisk belägenhet och markens produktionsförmåga. I hagmarkerna dominerar lövträd, ofta ek och björk men även lind, ask och i vissa fall tall förekommer. I den betade skogen dominerar oftast barrträd och björk, i södra Sverige även ek/bok.

Trädklädda betesmarker med grova solbelysta lövträd är särskilt värdefulla eftersom träden i regel är artrika för fler organismgrupper. I de fall betad skog finns på kalkmark har den ofta en rik marksvampflora som är hävdgynnad. Antalet rödlistade arter som är knutna till naturtypen är högt. Finns det gott om död ved kan även ett stort antal rödlistade arter knutna till sådana substrat finnas i naturtypen.

Områden med något lägre krontäckningsgrad än 30% och med mycket höga naturvärden knutna till naturtypen och dess grova lövträd kan klassas som trädklädd betesmark.

Beskrivning av naturtypen i området

I Nötmyrans sydvästra del finns ett mindre område med trädklädd betesmark.

Bevarandemål för naturtypen

Naturtypen domineras av ek och lind, med inslag av övriga ädellövträd samt blommande träd och buskar, framför allt i ljusöppna bryn. Trädskiktet är olikåldrigt och innehåller föryngring i den mån det finns plats. Slutenheten varierar så att glest trädklädda områden, öppna ängsytor och områden med ett mer slutet trädskikt förekommer om vartannat. De centrala delarna av området är mer slutna och har en tydlig karaktär av lövlund. Förekomsten av träd och buskar som bedöms som igenväxning är liten och det finns ingen gran i området. Gamla och grova träd förekommer i stor mängd och många av dessa är solbelysta och fristående från uppväxande träd. Död ved finns i olika former och nedbrytningsfaser.

Till träden, både levande och döda, är en stor artrikedom av både lavar, mossor, svampar, insekter och fåglar knuten, med ett stort inslag av typiska arter.

Området är präglad av det årliga betet och marken är väl avbetad vid vegetationsperiodens slut. Fältskiktet är varierat och domineras i öppnare lägen av hävdgynnade arter, med inslag av typiska arter, och i mer slutna områden av lundväxter. Näringspåverkan (utöver den naturliga) är obetydlig och utbredningen av näringsgynnade ohävdarter, t.ex. nässlor, är liten i området.

Skötselåtgärder för naturtypen

Hävd i form av årligt bete är nödvändigt för att bevara den trädklädda betesmarkens naturvärden.

2.5.3 Fuktängar (6410)

Definition av naturtyp

Hävdpräglade fuktängar med blåtåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet, men kan vara stadd i igenväxning. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30 %. Hävdgynnade arter skall finnas.

Två undertyper finns:

6410 a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. ”kalkfuktängen”.

6410 b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika, med blåtåtel, tåg- och starrarter. Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet.

Beskrivning av naturtypen i området

I Nötmyran förekommer den senare undertypen; fuktängar på surare jordar. Här förekommer bland annat arterna hirsstarr, ängsbräsma och ängsskallra. Även fåglar som enkelbeckasin och kornknarr förekommer på de hävdade ängarna.. Fuktängarna slås årligen och är till större delen helt öppna. Arealen fuktäng är 351,5 ha.

Bevarandemål för naturtypen

Fuktängarna är präglade av bete (företrädesvis) eller slåtter och hyser en hävdgynnad flora med inslag av typiska arter. Marken är fuktig till våt och hydrologin är inte negativt påverkad av dikning. Ängarna är övervägande helt öppna, men enstaka lägre buskar kan förekomma i diken och i kanterna av området som brynmiljöer mot intilliggande skogar och åkermarker. Bete eller slåtter i strandlinjen förekommer för att upprätthålla en öppen vattenyta, en så kallad ”blå bård” mellan vassen och den betade strandängen. Vattenspegeln bidrar till ett mycket rikt djurliv. Detta gynnar bl.a. många fåglar som är knutna till naturtypen.

Skötselåtgärder för naturtypen

Hävd i form av årligt bete/slåtter är nödvändigt för att bevara fuktängarnas naturvärden.

2.6 Exempel på hot mot naturtyperna

En komplett lista över samtliga aktuella och potentiella hot mot naturtyperna är inte möjlig att upprätta. Här listas ett urval hot som i det här området bedömts som mest relevanta.

Läckage av näringsämnen från jordbruksmark och enskilda avlopp, inom Svartåns avrinningsområde påverkar bevarandestatusen hos livsmiljön *Mindre vattendrag (3260)* negativt genom att det leder till eutrofiering (övergödning) av vattenmiljöer.

En växtodling i strandnära områden, särskilt i kombination med **rensade diken** ökar risken för erosion, vilket medför att det blir ökade mängder lerpartiklar i vattnet. Detta leder till ökade belastning av fosfor och igenväxning av vattenmiljöer.

Vandringshinder för vattenlevande djur. Dammen i Hörendesjöns utlopp utgör ett vandringshinder för fisk och övriga vattenlevande djur. För att stärka beståndsutvecklingen hos vattenlevande djur inom området behöver hindret göras passerbart.

Utsläpp eller läckage av föroreningar och miljögifter (inklusive metaller) i hela Svartåns vattensystem från punktkälla, t ex avlopp, industri, täkt eller annan verksamhet, ökar risken för negativa vattenkemiska förändringar.

Förändring av områdets hydrologi och vattenståndsfluktuation är ett hot mot fuktängarna eftersom de är beroende av en intakt hydrologi och en regelbunden översvämning från Svartån. En förändring i hydrologin och vattenståndsfluktuationen förändrar livsmiljön för bl.a. vegetationen och områdets rastande fåglar och kan leda till ökad igenväxning av strandkanterna. Det är därför viktigt att åtgärder som sker i och utanför området bedrivs på ett sådant sätt att de inte påverkar hydrologin eller översvämningarna i området negativt. Den verksamhet som har störst negativ påverkan på vattenståndsfluktuationerna och hydrologin är regleringen av Svartåns vattenflöde. Exempel på andra åtgärder med negativ påverkan är dikning och dikesrensning i eller i anslutning till området.

Utebliven eller för svag hävd medför att ängarna och betesmarkerna växer igen med träd och buskar. Igenväxningen konkurrerar ut flera hävdgynnade och för naturtypen karaktäristiska arter såsom hävdgynnade kärlväxter och vadarfåglar.

För tidig eller för sen slåtter missgynnar många typiska ängsväxter och fåglar. Om slåttern sker före 10 juli har många blommor inte hunnit gå i frö och de kommer då inte att kunna föröka sig till nästa år. De markhäckande vadarfåglarna missgynnas också av tidig slåtter då de störs och bona kan förstöras. Om slåttern

sker efter 31 augusti har näringen från många växter hunnit gå tillbaka till marken och slåttern får då inte den utmagrande effekt som bidrar till artrikedomen.

Felaktig slåtter, t.ex. med slitande röjsnören eller för låg slåtterhöjd, kan skada växterna i ängen. För hög slåtterhöjd gör att det blir förna av den kvarvarande grässvålen, vilket gödslar marken och tränger undan många hävdgynnade arter. Att lämna enstaka tufsar med högre vegetation är däremot inte ett hot mot naturtypen, utan snarare gynnsamt för vissa fåglar som placerar sina bon i sådana miljöer.

Näringstillskott, t.ex. i form av tillskottsutfodring, näringsläckage från intilliggande åkrar och avlopp, gödsling eller kvarliggande hö efter slåttern, är ett hot mot den artrika markfloran. Det gör att enstaka, mer näringsälskande växter såsom nässlor och älgört konkurrerar ut de för naturtypen typiska arterna.

Jättegröe infördes på Nötmyran under 1800-talet. På grund av sitt växtsätt konkurrerar den ut de för naturtypen typiska lågvuxna och konkurrenskänsliga örterna och måste därför betraktas som ett hot mot naturtypen.

Markexploatering och annan markanvändningsförändring samt utsläpp från punktkällor i objektet eller i angränsande områden kan helt eller delvis förstöra naturvärdena. En direkt exploatering av området, t.ex. grävning, dikning eller schaktning, eller byte av markanvändning, t.ex. till åker- eller skogsbruk, kan leda till att naturtypen försvinner helt. En exploatering eller ändrad markanvändning, liknande nämnda exempel ovan, i angränsande områden kan leda till negativa kanteffekter på slåtterängen, t.ex. genom näringsläckage från åkrar eller skugga från en granskog. Utsläpp från punktkällor i Svartåns vattensystem är ett ytterligare hot då fuktängarna skulle påverkas negativt vid översvämningen.

2.7 Arternas ekologiska krav och bevarandemål

2.7.1 Brushane (*Philomachus pugnax*) & Grönbena (*Tringa glareola*)

Artens ekologiska krav

Arterna kräver rastplatser med en mosaik av gräsmarker (gärna hävdade), öppna dy- och jordytor och grunda vattensamlingar. Särskilt blå bård är viktigt. Båda arterna har en nordlig resp. sydlig population i Sverige. Den nordliga häckar på fuktiga norrländska myrar medan den södra populationen häckar i anslutning till hävdade strandängar med närhet till dy och vattenytor dvs. blå bård. Båda arternas sydliga populationer visar en neråtgående trend och för att arterna ska vända trenden behövs det återställas våtmarker med hävdade strandängar.

Artens förekomst i området

För båda dessa arter utgör Nötmyran en rastlokal.

Artens bevarandemål

Målet är att arterna även i framtiden nyttjar Nötmyran som rastlokal regelbundet och att de börjar häcka i området. Förekomsten av arterna kan dock variera mellan åren. Deras livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Brushanens och grönbenans livsmiljö i Nötmyran har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.2 Dubbelbeckasin (*Gallinago media*)

Artens ekologiska krav

Dubbelbeckasinen behöver tillgång på lämpliga häckningsområden i form av blöta översilningsmyrar i fjällens lågalpina zon eller, åtminstone i Härjedalen, videbevuxna myrar i den övre delen av skogslandet. Lekplatserna utmärks genomgående av en rik förekomst av lågvuxna viden och dvärgbjörk. Områden med högre vegetation undviks däremot. Boplatserna är normalt belägna på lite torrare mark i nära anslutning till lekplatser och födosöksområden. Arten behöver tillgång på föda i form av en rik markfauna, främst dagmask, men även insekter, insektslarver och snäckor. Mycket tyder på att dubbelbeckasinen är beroende av högproduktiva marker på kalkrika jordar. Tillgången på strukturellt till synes lämplig häckningsmiljö är god i fjällkedjan och den mycket lokala förekomsten av dubbelbeckasin förklaras därför troligen till stor del av en bättre förekomst och högre täthet av dagmask i kalkjordar jämfört med kalkfattiga marker.

Artens förekomst i området

Nötmyran utgör en rastplats för dubbelbeckasinen.

Artens bevarandemål

Målet är att dubbelbeckasinen även i framtiden nyttjar Nötmyran som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. dubbelbeckasinen livsmiljö i Nötmyran har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.3 Kornknarr (*Crex crex*)

Artens ekologiska krav

Artens viktigaste biotoper utgörs av fuktiga och våta, trädfria ängsmarker där växtligheten domineras av gräs- och starrarter, ofta tillsammans med andra fuktmarksarter som svärdsilja och kaveldun. Arten förekommer även på odlad mark som klöverfält, betesvallar och sädesfält, förutsatt att marken inte är alltför väl-dränerad och att jordbruket är något så när småskaligt med rikliga utbud av impediment och kantzoner (öppna diken, örtrika kanter mot stengärdesgårdar eller åkerholmar samt fleråriga trädor och annan ej odlad mark i anslutning till sjöar, vattendrag eller små kärr). Enstaka spridda buskar, häckar eller små vassruggar nyttjas av de revirhävande hanarna. Äggen läggs ganska sent på sommaren och

ungkullar påträffas regelbundet i slutet av juli-augusti. Födan utgörs framför allt av insekter och smådjur men även ogräsfrön och växtdelar.

Artens förekomst i området

Kornknarren har flera revir i Svartådalsområdet och Nötmyran utgör en av de lämpliga biotoperna för kornknarr.

Artens bevarandemål

Målet är att området även i framtiden utgör en del av artens födosöks- och häckningsområde i Svartådalen och att arten påträffas här regelbundet, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Kornknarrs livsmiljö i Nötmyran har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.4 Storspov *Numenius arquata* (A160)

Artens ekologiska krav

Storspovens utmärkande långa, böjda näbb och säregna läte gör den till en karaktärsart i jordbrukslandskapet. Födan består av insekter, spindlar och dagmaskar. Ungarna är borymmare och lämnar boet bara någon dag gamla och kan då hitta föda själva. Honan lämnar ungar efter 1–2 veckor och flyttar då söderut. Hanen stannar kvar och flyttar söderut tillsammans med ungar.

Storspoven har idag sina främsta förekomster i slättbygder med stor andel vallar och på måttligt betade strandängar. Reviren är stora, 40–100 ha. Boet läggs ofta i vallar eller trädor nära vatten (stora diken, åar, sjöar, hav) och långt från skogskanter och dungar.

Artens förekomst i området

Nötmyran utgör en del av artens födosöks- och häckningsområde.

Arternas bevarandemål

Målet är att området även i framtiden utgör en del av artens födosöks- och häckningsområde i Svartådalen och att arten påträffas här regelbundet, men förekomsten kan variera naturligt mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Storspovens livsmiljö i Nötmyran har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.7.5 Sångsvan (*Cygnus cygnus*)

Artens ekologiska krav

Sångsvanen häckar i grunda, vegetationsrika vatten. Den kräver god tillgång på undervattensväxter under häckningssäsongen, liksom lämplig och god tillgång på grön växlighet under vintersäsongen. Arten kräver relativt ostörda områden under sin flyttning och övervintring.

Artens förekomst i området

Nötmyran utgör en viktig rastlokal för sångsvanen under höst och vår.

Artens bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar Nötmyran som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Sångsvanens livsmiljö i Nötmyran har samma bevarandemål som naturtypen mindre vattendrag (3260) och fuktäng (6410).

2.7.6 Trana (*Grus grus*)

Artens ekologiska krav

Tranan häckar på sankt sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten. Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m.

Artens förekomst i området

Nötmyran utgör en viktig rastplats för tranan.

Artens bevarandemål

Målet är att arten även i framtiden nyttjar Nötmyran som rastlokal regelbundet, men förekomsten av arten kan variera mellan åren. Dess livsmiljö ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Tranans livsmiljö i Nötmyran har samma bevarandemål som naturtypen fuktäng (6410).

2.8 Exempel på hot mot arterna

En komplett lista över samtliga aktuella och potentiella hot mot arterna är inte möjlig att upprätta. De hot mot naturtyperna som presenterats tidigare i bevarandeplanen, kan i de flesta fall även betraktas som hot mot arterna. Här nedan listas ytterligare, mer artspecifika exempel på vad som ingår i hotbilden.

Röjning av insektsrika biotoper t.ex. blommande träd och buskar samt välutvecklade bryn i kanterna av området och i markerna runt omkring området, medför ett sämre utbud av många insektsgrupper som är en livsnödvändig föda för många arter.

En alltför intensiv fågeljakt skulle utgöra ett stressmoment och kan medföra försämrade rastmöjligheter för fågelarterna. Det är därför viktigt att jakten bedrivs i en form som inte äventyrar arternas möjlighet att utnyttja Nötmyran som häck- och rastplats.

Tidig och mekaniserad slåtter (bl.a. av fodervallar) utgör ett stort hot mot kornknarren eftersom ungarna är stora nog att springa undan för slåtteraggregatet först i slutet på juli-augusti. Detta har blivit ett växande problem i samband med ett utökat ensilageuttag som medfört ytterliggare tidigarelagd slåtter. På många platser sker detta redan i maj då ägg och ungar massakreras. Vad gäller slåtterängarna i Nötmyran är det ett hot mot kornknarren om slåttern sker före 1 augusti på de ängar där de häckar.

Dikning, förtorkning av närliggande landskap eller andra hydrologiska förändringar kan innebära försämrade livsmiljöer för de flesta av fåglarna. Ett stort hot mot arterna är att grunda sankmarker påverkas av jordbruket – mader och fuktängar dräneras och överförs till åkermark medan åar eller grunda sjövikar vallas in för att förhindra översvämning. En allmän ”förtorkning” av landskapet (täckdikning, dikning av skogsmark etc.) liksom omföring av lövträdsrika marker till täta produktionsskogar av barrträd medför minskad förekomst av insekter, och groddjur m.m. vilket ger ett drastiskt försämrat födounderlag.

2.9 Bedömt bevarandetilstånd

Bevarandetilståndet bedöms vara gynnsam för de hävdade naturtyperna (fuktängar, trädklädd betesmark). Idag hävdas över 350 ha fuktängar i området genom årlig slåtter eller bete, men slåttern står för den största delen av hävden. Delar av området har tidigare varit igenvuxna med ung björksumpskog p.g.a. bristande hävd, dessa delar är nu restaurerade och utvecklas till fuktängar igen.

Det nuvarande jakttrycket på fågel bedöms inte vara så pass kraftigt att jakten utgör något problem.

3 Bevarandeåtgärder

Tillståndsplikten enligt Natura 2000 är i sig ett skydd för Nötmyran.

Nötmyran är ett samrådsområde, vilket innebär att arbetsföretag såsom att dika, dikesrensa, dämna eller invalla, kalka, och dylikt alltid måste föregås av anmälan för samråd innan företaget utförs.

Länsstyrelsen avser för närvarande inte bilda naturreservat av Nötmyran.

Inrättande av naturreservat får övervägas om syftet och bevarande målen i denna plan inte kan uppnås.

Det är viktigt att säkerställa en god hävd på områdets fuktängar (6410). I princip hela området omfattas av EU:s miljöersättningar för betesmarker och slåtterängar, vilket idag bedöms som en tillräcklig bevarandeåtgärd. Inom miljöersättningen föreskrivs bl.a. att marken skall hållas fri från träd och buskar av igenväxningskaraktär, vara väl avbetad/skördad vid säsongens slut samt när på året slåtter/bete ska ske. Även tillskottsutfodring och sambetning med gödslade marker regleras i miljöersättningens åtagandeplan. I händelse av att miljöersättningen ändras eller övergår till någon annan form som motsvarar dagens stöd bör nya avtal tecknas. Om miljöersättningen skulle upphöra bör ett

skötselavtal mellan brukare och naturvårdsförvaltaren tecknas för att säkerställa att bevarandeplanens mål uppnås.

EU:s vattendirektiv² utgör grunden för Sveriges arbete med vattenförvaltning. Målet med arbetet är att sjöar, vattendrag och grundvatten ska uppnå god ekologisk och kemisk status. Arbetet pågår i sexårscykler där länsstyrelserna regelbundet klassar tillståndet i sjöar, vattendrag och grundvatten³. Detta för att avgöra vilka vatten som har tillräckligt bra kvalitet och vilka som inte når upp till målet med direktivet. Arbetet sammanfattas i en förvaltningsplan. De vatten som inte når upp till de ställda miljö kvalitetskraven om god ekologisk och kemisk status tas upp i ett åtgärdsprogram. I åtgärdsprogrammet beskrivs de åtgärder som behöver genomföras för att dessa vatten ska kunna uppnå god ekologisk och kemisk status⁴. Bland annat är det nödvändigt att minska utsläpp av näringsämnen från jordbruksmark och från enskilda avloppsanläggningar.

De mest kostnadseffektiva åtgärder som föreslås i Svartåns avrinningsområde är åtgärder kopplade till jordbruksmarken. Det är t ex anläggande av våtmarker som fångar näringsämnen, anpassade skyddszoner, anpassad spridning av stallgödsel och strukturräkning.

Ur ett naturvårdsperspektiv är det angeläget med en så stor årlig vattenståndsvariation som möjligt. Detta genom att man då bekämpar utbredningen av vass och annan vegetation och på så sätt motverkar strandängarnas igenväxning och genom att översvämningsskärlorna utgör mycket viktiga rastplatser för många fåglar under flyttningssäsongerna. Det är därför önskvärt att man genom regleringen förlängde översvämningssäsongen så långt som möjligt inom gällande villkor men samtidigt måste avvägningar göras gentemot omliggande markanvändningsbehov. t.ex möjligheterna att släppa djur på bete och att nyttja åkermark m.m. Det är också viktigt med en god dialog mellan markägare, myndigheter och dammägare i Svartån för att vid behov, och om möjligt, naturvårdsanpassa regleringen av Svartån.

Skulle jakttrycket på fågel intensifieras kan detta utgöra en störning och stressmoment på fågelfaunan. Detta kan medföra försämrade födosökmöjligheter och att arterna lämnar lokalen. Vid en alltför omfattande jakt som orsakar en kraftig störning på fågelfaunan måste åtgärder som reglerar jakten vidtas.

Vid misstanke om häckning av kornknarr i anslutning till Natura 2000-området dvs de år när man noterat spelande hanar är det önskvärt att minska de negativa effekterna vid ensilageskörd eller slåtter. Då är det att föredra att klippa inifrån centrum och utåt. Detta medför att ungarna har möjlighet att springa undan genom oklippt vegetation. Vidare bör det avsättas refuger av högre vegetation i

² Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (**Vattendirektivet**).

³ <http://viss.lansstyrelsen.se/>

⁴ <http://www.vattenmyndigheterna.se>

anslutning till de klippta fälten för att kornknarren skall få skydd under resten av häckningssäsongen.

4 Uppföljning

De mål som har angetts i bevarandeplanen ska följas upp. Bevarandemålen kommer att följas upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Uppföljningen kommer framför allt att ske i skötselkrävande objekt. Naturtyper som inte är skötselkrävande kommer att följas upp där Länsstyrelsen anser det särskilt motiverat, samt i ett mindre antal objekt som ingår i den nationella uppföljningen av Natura 2000.

5 Förankring av bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta

Framtagandet av den uppdaterade bevarandeplanen med tillhörande naturtypskarta har förankrats hos berörda enligt följande:

- Förslag till naturtypskarta med tillhörande lista över arter och naturtyper remitterades till berörda markägare, myndigheter m.fl. år 2011
- Förslag till uppdaterad bevarandeplan med tillhörande naturtypskarta remitterades till berörda markägare, myndigheter m.fl. november 2017.

6 Referenser

ArtDatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sverige 2015*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (**Vattendirektivet**).

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram
<http://www.vattenmyndigheterna.se>

Länsstyrelsen i Västmanlands län 1993. *Våtmarker i Västmanlands län*.

Övriga källor

ArtDatabanken. Artfakta, <http://artfakta.artdatabanken.se>.

ArtDatabanken. Artportalen, <http://www.artportalen.se>.

Naturvårdsverket. Kartverket Skyddad natur,
<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se>.

Naturvårdsverket. Vägledning om Natura 2000, <http://www.naturvardsverket.se>.

Rikets allmänna kartverk. Ekonomiska kartan, skala 1:10 000.

Jordbruksverket. Databasen TUVÅ, resultatet av Ängs- och betesmarksinventeringen. <http://www.jordbruksverket.se/tuva>

